

Az MKP zenei szemináriuma

HOGYAN HALLGASSUNK OPERÁT

Irt: VÁRADY LÁSZLÓ

VI. A közönség

(Befejező közlemény)

A kollektív színházi élmény a színház játéka és a nézőközönség rezonanciájából alakul ki. A színpadon energiák halmozódnak, ezek a hangon és mozgáson keresztül felszabadulnak, felgyűlik a hallgató közönség képzeletét, a nézőben élményszerű visszahatást keltnek, amit a közönség úgy jelez, hogy a benne felkeltett energiákat teljességgel vagy egy részvételének kifejezésével visszajuttatja a színészhez, akiben ezek a visszaérkező impulzusok új energiaforrásokkal nyitnak meg. Ilyenformán a hatóerők állandó kicserélődése folyik a nézőtér és a színpad között, magasabb szellemi együttműködést eredményezve.

A mai színház az ókor vallásos szertartásaiból fejlődött. Az őstön, hogy idegen egyéniségekbe képzeljük bele magunkat és annak külső ismeretjelét is magunkra öltve úgy viselkedjünk, mint az utánozandó példakép, olyan régi, mint maga az ember. A primitív népek vallásos ünnepségeiken úgy igyekeznek különféle isteneik jóindulatát megnyerni, hogy egyikük felölti az aposztrofált isten elképzelt külső formáját és megjárta azokat a cselekedeteket, amiket várnak a példaképtől. Ehhez a játékhöz az egész törzs segítségével nyújt azzal, hogy átadja magát a játéknak és elheli magával, hogy a játék valóság.

A régi görögöknél ez a játék olyanformán teljesedett ki, hogy Dionysos ünnepén a bor istenét megjelenítő színészek a nézőközönséggel együtt adták át magukat az önfeladott mámor-nak. Tehát itt is megtaláljuk a színházi élmény alapvető követelményét, hogy egyes alakítók beleélve magukat idegen egyéniségekbe, azokat mozgásban és beszédben megjelenítik, a tömeg pedig belemelegedik ebbe a játékba és valóságnak fogadja el a megjel-nítést.

Differenciáltabb foka a színházi tömegélménynél a klasszikus görög színház, ahol az általános ismeretmitológiai történeteket játszották el, most már hivatalos színészek és a közönség részvétele egy eszméleti együttérzésben nyilvánult meg, melynek lényege volt, hogy az erkölcsi törvényeket példázó történetek fel-emelő és lélekemelő hatásának adta át magát a hallgató.

Ugyanez a formája az együttérzésnek jelentkezik a katolikus vallás középkori misztériumjátékaiban is, amelyekben őstestamentumi, vagy a szentek életéből vett jelenetek eljátszásával emelték a hallgatót magasabbrendű szellemi elragadtatottság állapotába.

Az illúzió életrekelése és fenntartása a színház célja. Ennek előérése a színház fejlődése folyamán minden rendelkezésre álló eszköz igénybevételével a színpad lehetőségei egyre bővültek, a szellemi hatáselektéségek mellett egyre jobban érvényre jutottak a külsőséges hatások is. Egyre nagyobb pompát fejtett ki a színpad a hatás felkeltésére, tömeges mozgása, technikai trükkök és meglepetések egész sora volt hivatva az illúziót minél teljesebbé tenni.

Ez a fejlődés hozta magával a kollektív színházi élmény elsikkadásának veszélyét is. Ugyanis a régebbi színházi élmény lényeges momentuma volt a néző **fantáziájának** bekapcsolása. A néző úgy fogadta el a játékot valóságnak, hogy a színész által csupán jelzett áthasonulást a maga fantáziájában tovább folytatta és ez a belefeledkezés a fantáziálásba adta a néző számára a színház önfeladott mámorát.

Amint a színpad naftáselektéségek bővültek és az illúzió már a tökéletes beteljesedés formájában jelent meg a néző előtt, azt már nem kellett a fantáziából pótolni, a néző fantáziájának munkája kikapcsolódott. Így a nézőt egyre inkább a passzív szemlélő szerepére kényszerítették, amelynek tárgyilagossága kifejezett a közönségben valami hűvös, tartózkodó kritikai józanságot a korábbi önfeladott, lelkes együttérzéssel szemben.

A naturalista színház tehát, amely a valóság maradéktalan ábrázolásával akarta a tökéletes illúzió érzését adni, éppen ellenkező hatást ért el. Természetes folyamat ez, hiszen tudjuk jól, hogy a gyermek is önfeladottabban

tudja átadni magát a játéknak, ha nem olyan játékszer van a kezében, amely a valóság tökéletes mása, hanem csak hasonlít ahhoz, csak jelzi a valóságot. Az igazi önfeladott élményülést csak a fantázia munkája nyújthatja.

A modern színház valóban felismerte annak a szükségszerűségét, hogy a néző fantáziáját újra működtesse. Így alakultak ki a különféle stílusú színpadi irányok, melyek lényege, hogy több-kevesebb jelzéssel elindítják a néző fantáziáját, mely képzeletben pótolja és kiegészíti a hiányzó részleteket és ezzel a néző újra cselekvő részesevé válik a kollektív színházi élménynek.

A tömegzés teljesítésével a különböző kultúrák már el is érték, hogy olyan színházi közönségek neveltek, mely biztos ítéletével, fantáziájával és együttérzési készségével támogatja, lelkesíti a színészt és ezzel fokozza annak teljesítményét.

A színházi közönség megítélésénél ma már felajánlhatjuk azt a mértéket, mely a néző kultúráját, fejlet-

ségi fokát annak mértékétől teszi függővé, hogy mennyi lelkesedéssel követi és támogatja a színészt munkájában.

Nézzünk végig a mai nagyvárosok színházi közönségén: azt látjuk, hogy mindenütt, ahol komoly megalapozottságú színházi kultúra van, a közönség lelkes, önálló ítélettel rendelkezik és ennek az ítéletének kifejezést is ad. Ha tetszik neki a színész munkája, nem fukarkodik az elismeréssel, nem szegyenli, hogy kimozdították fölényes nyugalmaiból, lekesedik és ünnepli azt, akinek ezt az élményt köszönheti. Természetesen ugyanígy határozottan ad kifejezést nemtetszésének is. **Kulturált színházi közönség újfaj, lombol, vagy kiérett?** A fejlemény, kulturáltan színházi közönség viszont arról ismerhető fel, hogy fölényesen nagykapu, méltósággal állnak tartja, hogy ünneplje a színészt, talán azt hiszi, hogy ezzel fokozza a saját hozzáértésének látszatát. Pedig éppen az az, hogy nem képes sem lelkesedni, sem pedig határozottan visszautasítani, bizonyítja be, hogy nincs önálló ítélete.

Az ideális színházi közönség odaadással és lelkesedéssel veszi a színpadról feléje irányuló hangulati impulzusokat, rezonanciájával fokozza a színész produkciójának intenzitását, önálló ítéletével és annak kifejezésével juttatásával pedig közreműködik abban, hogy a színpad megadja lényegét: a magasrendű **kollektív** művészi élményt.

Révai József március 15-iki serlegbeszéde a szegedi Újságíróotthonban

Petőfi Sándor — a politikus

(Szeged, március 17.) Az Újságírók és Művészek Otthona, mint minden évben, az idén is ünnepélyes külsőségek között, társasvacsora keretében rendezte meg szabadságünnepélyét. Az ünnepi sorában megjelent Krupnov gárdazredes, városparancsnok is. A Petőfi-serlegbeszéd elmondására a Szegeden időző Révai Józsefet, a Szabad Nép főszerkesztőjét, a kiváló publicistát kérték fel, aki nemcsak harcos újságíró, de alapos ismerője a szabadságharc történetének. **Gárdos Sándor**, az Otthon elnökeinek üdvözlő szavai után **Versényi Ida**, a Nemzeti Színház művésznője adta elő Juhász Gyula: **Új vallomások** című költeményét mély átérzéssel. Feszült érdeklődés előzte meg Révai József serlegbeszédét, aki eltért a szokásos Petőfi jellemrajztól s egy egészen új, életében és költészetében forradalmár Petőfit elevenített meg.

— Nem könnyű Petőfi szellemét idézni — mondotta Révai —, mert nemcsak a 25, hanem 80–90 esztendővel azelőtt is erőszakot követtek el Petőfi szellemén. Ecsépeltek, banalizálták igazi valóját, először kivették kezéből a kardot s ha szerepelt is itt-ott mint a szabadság költője, az nem volt egyéb, mint üres frázis. Petőfi politikus is volt. 1844-ben írott versei a szó szoros értelmében már politikai és népi forradalomra utalnak. Petőfi felismerte, hogy azok a jelek, amelyek Európán végigcsúsztak, a feudális Magyarországnak számára is forradalmat jelen-

tenek. Felismerte, ami a franciák történelmi színpadán lejátszódott, az tanulság Magyarországnak számára. Tudatosan tudta, mint politikai gondolkodó, hogy az akkori eszközökkel Magyarország problémáját megoldani nem lehet. Neki volt igaza. Petőfi volt a szervezője és politikai vezére a szabadságmozgalomnak és ő ismerte fel és használta fel 1848 március 15-én a szervezett néptömegeket cselekvésre forradalomra. Sikra szállt a nemzeti erők összefogása érdekében. Bár Kossuth és Petőfi nem voltak jóbarátságban, de kettőjük egy-ségfrontja szimbolizálta 1848-ban a forradalmat, Petőfi felismerte, hogy a magyar szabadság megvédéséhez népi hadsereget kell szervezni.

— Petőfi a béke híve volt s azt szerette, mégis kardot vett a kezébe, mert **szabadság nélkül nem kell béke**. Tudta, hogy a reakcióval nem lehet egyezkedni, a reakciót csak legyőzni lehet. Tudta, hogy a magyar szabadságharc csak láncszeme annak a nagy európai demokratikus forradalmi hullámnak, amely Párisból Budapestig terjedt és ennek a tudatnak a jegyében egyformán lelkesedett a piros-fehér-zöld és a világszabadságot jelentő vörös lobogóért, amit tehát nem a mi találmányunk, a világszabadság vöröslobogóját Petőfi lengette meg először Magyarországon s ami jó volt Petőfinak, nem lehet rossz a mai demokráciáknak sem.

— Így volt Petőfi politikus s így volt rajongója életre-halálra a sza-

Értesítés:

Osváth István osztálysorsjegy főúrusító **Tábor-utca 3. Adóhivatal** épülete ezúton értesíti ve-vőit, hogy **osztály-sorsjegyek** április 12–15-i huzásra még kaphatók.

badságnak, nem utolsó sorban a sajtószabadságnak, amiért március 15-én harcolt. Szabadságraongása nem volt egyéb, mint hitt abban, hogy az emberi dolgokat az embernek, a nemzetnek, a társadalomnak magának kell megadnia, a maga eszével, a maga belátásával, király, urak, uralkodóosztályok, egyház, papok nélkül. Ez a humanizmus volt Petőfi szabadságraongásának végső alakja és ebből tanulhatunk mi is, akik egy évszázad tapasztalataival vagyunk gazdagabbak. Ha tanulni akarunk Petőfitől, azt tanuljuk meg tőle, hogy politikai jellemnek kell lenni, olyannak, mint a tölgyfa, amelynek a gyökereit a vihar kitépheti, de a derekát nem görbítheti meg. Petőfi politikai elveiért szakított Vörösmarttyal, Jókai-val, nem azért, mert összeférhetetlen volt, mint ahogy feltűntették, hanem mert jellemzilárd maradt. Elválaszthatatlan és oszthatatlan a magyar és világszabadság ügye s ha ezt megértjük Petőfi-ben és megtanuljuk tőle, nem kétséges, hogy a mai magyar világban jó hazafiak leszünk. Ennek a jegyében írtam a serleget, a magyar demokráciára, amelyet Petőfi szellemében akarunk legyőzhetetlenné tenni — fejezte be szűnni nem akaró tapsok közt nagysikerű beszédét, amely egészen újszerű szempontjai miatt is felejthetetlen élménye marad a hallgatóságnak.

Megjelent a „Tiszatáj”, Szeged egyellen folyóirata

Az utóbbi esztendőben Szegeden egyre többen érezték hiányát egy tudományos, művészeti és irodalmi folyóiratlak, annál is inkább, mert például Hódmezővásárhelyen is két hasonló jellegű folyóirat jelenik meg. Ezt a hiányt kívánta betölteni a most megjelent **„Tiszatáj”,** amely a Kálmány Lajos Kör kezdeményezésére a Szegedi Szabádművelődési Tanács kiadásában jelent meg Madácsy László szabádművelődési felügyelő főszerkesztésében. Az első szám igen gazdag anyagból figyelemreméltó a **„Délkelet-európai néző”** című rovat, amelyben Hadrovics László **„A szlaviztika a szegedi egyetemen”** és Csuka János **„A 48-as forradalom és a szerb felkelés”** című tanulmányát olvashatjuk. A Kálmány Lajos Körrel és az ezzel kapcsolatos alföldtudományi munkákról Péter László irt, a tápié földreform társadalomtudományi tanulságait pedig Seres József fejtegeti. Igen érdekes Madácsy László közleménye **„Juhász Gyula Pozsonyban”** címmel. Aldobolyi Nagy Miklós **„Tiszatáj”** Nagy Artúr: Rózsa Sándor, mint szabadsághős címmel irt értekezést. A szegedi Móricz Zsigmond Népi Kollégium fiatal tagjának Nagy Sándornak is tehetséges novelláját hozza a lap **„Hajnali vita”** címmel. Ezenkívül Madácsy László versfordításait, Donászy Kálmán, Ertsey Péter, Füssy József, Galyasi Miklós, Reményi József verseit olvashatjuk, továbbá lap- és könyvszemle, képzőművészeti, színházi rovat egészíti ki az első szám tartalmát. Reméljük, hogy ez a most megjelent folyóirat valóban hivatást tölt be majd Szegeden, különösen, ha valóra tudja váltani elavult irodalmi szempontokon túl egészséges társadalomtudományi szemlélet kialakítását is.

özv. Ábrahám Ferenéné sz. Schmidt Valéria a maga és gyermekei nevében fájdalomtól megtört szívvel tudatja, hogy a legjobb férj, apa és após

Ábrahám Ferenc

építész, építőmester, egyházmegyei püspöki építész f. hó 16-án elhunyt.

Temetése f. hó 18-án d. u. 4 órakor a Belvárosi temető kupolacsarnokából, lelkiúdvéért a gyász istentisztelet f. hó 18-án d. e. 10 órakor a rókusai templomban lesz bemutatva.

Külön villamos a Dugonics térről.

Gyászoló család